

DVAJSET LET PIONIRSKÉ KNJIŽNICE V MURSKI SOBOTI

Marija Horvat in Marija Lainščak

Pionirska knjižnica v Murški Soboti je začela delovati pred dvajsetimi leti v okviru Mestne ljudske knjižnice. Veliko posluha zanjo je pokazal takratni Občinski ljudski odbor, ki je denarno podprl preureditev prostorov, nabavo knjig in nove opreme. Odprli so jo 20. marca 1957 in po zaslugi takratnih knjižničarjev, redkih kulturnih navdušencev tistega časa na našem območju, je njena ustanovitev močno odjeknila v javnosti. Takrat je bila tretja takšna knjižnica v Sloveniji in od vsega začetka urejena po prostem pristopu. Čeprav je bil knjižnični prostor zelo skromen in tudi knjig ni bilo veliko, so knjižničarji vendarle zaorali ledino na področju mladinskega knjižničarstva na našem območju, zavedajoč se, da je treba dati otroku primerno knjigo in mu jo ponuditi v primernem kulturnem kotičku.

Predolg bi bil opis vseh težav in problemov, ki so se kopičili iz leta v leto. Skoraj šestnajst let za pionirsko knjižnico ni bilo mogoče storiti kaj drugega, kot da se je obdržala kot izposojevalnica knjig; njen knjižni sklad se je sicer dopolnjeval iz leta v leto, številčno skromno osebje pa je komajda zmagovalo knjižničarska dela in obiske bralcev, ki so bili v ljudski in pionirski knjižnici vse številnejši.

Načrtni razvoj pionirske knjižnice v Murški Soboti se je pričel šele z združitvijo ljudske in študijske knjižnice, po reorganizaciji knjižnične mreže v letu 1973. Pionirska knjižnica je postala tako sestavni del osrednje knjižnice in od takrat deluje kot njen oddelek po vzoru Pionirske knjižnice v Ljubljani. Takrat je pionirski oddelek dobil nov prostor s površino 45 m², sicer resda preurejen v starem grajskem poslopju, a opremljen s sodobno in lično opremo; malo pozneje pa je bil s panoji urejen še dokaj velik razstavni prostor v predverju.

Ob izbranem knjižnem gradivu za mladino (leposlovnem, poljudnostrokovnem in periodičnem) je pionirski oddelek šele z ureditvijo katalogov (abecednega, systemskega, tematskega in naslov-

nega) dobil trden temelj za pedagoško delo z mladimi obiskovalci. Skrajša je imela knjižnica le eno strokovno delavko, v letu 1974 je pridobila še eno. Po opravljenih analizah in anketah o bralnih navadah mladih obiskovalcev se je pionirski oddelek odločil za razne posebne oblike dela z njimi.

Začetna oblika skupinskega dela, uvedena decembra leta 1973, so bile tedenske pravljicne ure za otroke predbralnega obdobja. Odziv za pravljicne ure je bil množičen, saj je prihajalo v začetku od 50 do 60 otrok. Ker knjižnica nima čitalniškega prostora, potekajo ure kar v knjižnici, kjer je za dve čitalniški mizi in stole na voljo le 15 m². Za poživitev in poglobljanje otrokovega doživljanja je knjižničarka vključila avdiovizuelne pripomočke (govorne, govorno-glasbene, glasbene plošče in diafilme). Uporabljala jih je ob knjigi. Da bi poživili otrokov pravljicni svet, smo vsako leto organizirali srečanja malčkov z Dedkom Mrazom, ki so bila zanje nepozabna. Dedek Mraz jih je vselej obdaril s slikanico. Izkušnje kažejo, da otroci čutijo poseben čustveni odnos do podarjenih knjig v knjižnici. Zanimanje za pravljicne ure je narekovalo razširitev teh ur tudi na učence prvega in drugega razreda osnovne šole. Ta oblika dela je našla odziv tudi v drugih knjižnicah našega območja, ki jih v ta namen občasno obiskuje naša knjižničarka.

K tem oblikam dela smo pritegnili v knjižnico tudi vzgojno-varstvene ustanove in se povezali z obema otroškima vrtcema v mestu. Že štiri leta prihaja k nam deset skupin otrok posameznih starostnih stopenj pod vodstvom vzgojiteljic. Sprva so prihajali vsakih štirinajst dni, zadnje leto pa zaradi razširitve dejavnosti, premajhnega prostora in preobremenjenosti knjižničark le enkrat mesečno.

Z vzgojiteljicami sestavljamo programe pravljicnih ur, upoštevamo njihove želje in predloge, z otroki pa se posebej pogovarjamo o knjigi in knjižnici. Otroci prinašajo v knjižnico risbe iz vrtcev in risbe o pravljicah, ki so jih slišali v knjižnici. Risbe občasno razstavljamo v knjižnici, ob koncu leta pa jih z likovnikom pregledamo in izberemo za vsakoletno razstavo »Otroška likovna ustvarjalnost Pomurja in likovni svet mladih v knjigi«.

Uspehi štiriletnega dela z otroki v knjižnici so spodbudni: posamezni obiskovalci pravljicnih ur kot tudi tisti, ki prihajajo v skupinah, so postali redni člani in pridni bralci knjižnice; v knjižnici se znajdejo, so razumsko zahtevnejši in bolj sproščeni, knjižnica jim je postala prijetno zatočišče.

Pionirska knjižnica je navezala stike tudi z vsemi štirimi osnovnimi šolami v mestu. Do 4. razreda smo organizirali redne tedenske obiske učencev, zajetih v varstvo. Ker je 10 skupin, se vr-

ste ure v knjižnici vsak dan. Že v začetku šolskega leta sestavimo program, ki ga dopolnimo z željami in predlogi učiteljic. Programi so izdelani za vsak razred posebej, saj gre za postopno dopolnjevanje osnov knjižne in knjižnične vzgoje. Tu se prepletata individualno in skupinsko delo; uvodni del ure je vedno skupinski, v drugem delu pa se knjižničarka ukvarja z vsakim posebej, saj si otroci hkrati izposojajo knjige. Učence prvega in drugega razreda seznamimo z izbiranjem knjig, z izposojajo, navajamo jih na knjige, primerne starostni stopnji. Ugotavljamo velike razlike med otroki, ki so bili v predbralnem obdobju obiskovalci knjižnice in tistimi, ki so prišli v knjižnico prvič.

Pri skupinskem delu z učenci 3. in 4. razreda se knjižničarka pogovarja z otroki o knjigi, jih opozarja na avtorja in ilustratorja. Uvaja jih v sistem leposlovja, jih opozarja na poučno branje v knjižnici in jim na primeren način pojasnjuje osnove ureditve po strokah. Skupine učencev od 1. do 4. razreda vselej spremlja tudi njihova učiteljica, vendar ne posega v sam vzgojno-izobraževalni potek dela, ki ga vodi knjižničarka sama.

Šolsko leto končamo vselej z razgovorom o prebranih delih med letom. Tudi ti otroci prinašajo v knjižnico risbe iz vsebine knjig in jih razstavljajo na manjših in večjih razstavah. Ta oblika dela je že dobro utečena, šole imajo do nje posebno pozoren odnos, za otroke pa so ti skupni obiski v knjižnici tudi sicer posebno doživetje.

Tudi tu se po štirih letih kažejo zanimivi rezultati. Otroci, ki so bili deležni sistematične knjižne in knjižnične vzgoje pri organiziranih učnih urah, so med najbolj prizadevnimi bralci pionirske knjižnice in se radi udeležujejo tudi nadaljnjih oblik takšne vzgoje.

Ena od teh je skupinsko uvajanje v kataloge in je namenjena učencem petih razredov osnovne šole. Do letos šole niso imele urejenih knjižnic, zato smo doslej pri nas zapolnjevali to vrzel, odslej pa se bomo z delitvijo dela vključevali v učni načrt osnovnih šol. Opazili smo, da sta bila večini otrok že precej znana abecedni in naslovni katalog, ker so se z njima spoznali že pri prejšnjih oblikah dela; posebej pa so se zanimali še za druge kataloge.

Priljubljena skupinska oblika knjižne vzgoje so pogovori s pisatelji in pesniki, ilustratorji, predstavniki založb, borcev NOB, družbeno-političnimi in javnimi delavci. Pri tem smo posvečali posebno skrb pripravi mladih bralcev. Organizirali smo bralne akcije ustreznih del, z otroki pripravljali tematsko opredeljene razstave posameznih avtorjev, ki smo jih popestrili tudi s primernimi risbami mladih bralcev. Taka srečanja so imela tudi širši odmev na našem območju.

Nadaljnja oblika knjižne vzgoje so komentirane tematske razstave ali pa občasne manjše informativne razstave. Vsako leto je pionirski oddelek pripravil večjo razstavo, na kateri smo prikazali knjižne novosti in seznanili širšo javnost z najnovejšo mladinsko literaturo. Razstave smo pripravljali tudi ob pomembnih obletnicah, prireditvah, kulturnih in političnih manifestacijah. V zadnjih dveh letih je pionirski oddelek uredil 12 razstav.

Razstave so si ogledali številni učenci osnovnih in tudi drugih šol v organiziranih skupinah pod vodstvom slavistov in zgodovinarjev. Skupine so bile različnih starostnih stopenj, z različno stopnjo razgledanosti, zato so morale razstave kot vzgojno-izobraževalno sredstvo različno dopolnjevati, širiti in poglobljati prehodno znanje učencev, kar vse je terjalo posebne prijeme pri vodstvu po razstavah. Gradivo za razstave smo si često izposojali tudi iz drugih knjižnic v Sloveniji, od klubov OZN, od razstavnih paviljonov, muzejev itd., pač zato, da pokažemo tudi kakšen redok in dragocen primerek.

Oblika posebne dejavnosti v pionirskem oddelku je literarni bralni krožek. V njem so včlanjeni najprizadevnejši bralci od 5. do 8. razreda osnovne šole. Njihova dejavnost zajema tudi novinarsko in likovno področje, postali so pravi navdušenci za knjigo in so s svojim delom popularizirali pionirski oddelek v javnosti. Knjižnica jim je priljubljen kotiček, kamor se zatekajo v svojem prostem času. S knjižničarkami pripravljajo literarne razgovore in kvize, spremljajo pomembne kulturne dogodke in obletnice, snujejo bralne akcije, sodelujejo pri knjižnih in likovnih razstavah, pri oblikovanju knjižničnega glasila »Mladi bralec«, pripravljajo in vodijo razgovore na srečanjih s pisatelji, pesniki in drugimi javnimi delavci. Z vsemi besednimi umetniki, ki so bili doslej na literarnih srečanjih v pionirskem oddelku, si tudi dopisujejo. Za takšno prizadevnost knjižnica občasno obdaruje mlade bralce s knjižnimi nagradami.

Pionirski oddelek nima najboljših pogojev za delo. Skupaj z razstavnim prostorom ima na voljo le 71 m². Ker je, kot rečeno, razstavni prostor hodnik, skozi katerega obiskovalci hodijo v pionirski in splošnoizobraževalni oddelek, so skupinske razlage razstav nešteto krat motene. Ker nimamo čitalnice, se v edinem prostoru, na razpoložljivih 15 m² površine nagnete in stiska tudi do 60 otrok pri pravljičnih urah, literarnih razgovorih in podobnem.

Tako razvejani dejavnosti se posvečata le dve knjižničarki-pedagoginji s strokovnim izpitom. Zavaljo zahtevnih programov, prilagojenih različnim starostnim in razvojnim stopnjam otrok, knjižničarki komaj zmagujeta delo.

Priložena preglednica kaže obisk in izposajo pionirske knjižnice. Leta 1976 so se znižali posamični obiski, še bolj pa izposoja. Vzrok za to je neznatni prirast knjižnega sklada, saj je bilo to leto nakupljenih le 411 knjig. Celotni knjižni sklad v pionirski knjižnici obsega 8552 zvezkov, od tega 1108 poljudno strokovnih knjig. Sicer pa so se od leta 1973 povečali posamični in skupinski obiski predvsem zaradi novih oblik dela z mladimi bralci. In ker so nove oblike dela skupinske, je razumljivo, da pada v primeri z njimi število posamičnih obiskov, čeprav je še vedno relativno visoko, kar gre predvsem na račun polovice kmečkih šolarjev iz 12 okoliških vasi, medtem ko se posamezni soboški šolarji že oskrbujejo v urejenih šolskih knjižnicah.

Knjižni sklad se obrne več kot trikrat letno. Zaradi pomanjkanja knjig odbijamo bralce, saj trije izvodi nove knjige za tolikšno število članov ne zadostujejo. To pa lahko ogrozi dejavnost knjižnice. Upamo, da bo v zgradbi novega kulturnega doma dobila primerne prostore tudi pionirska knjižnica. Ob zadostnih knjigah in okrepljenem osebju se bo potem lahko nemoteno posvečala svemu poslanstvu do mladega rodu.

STATISTIČNI PRIKAZ OBISKOV IN IZPOSOJE
V PIONIRSKI KNJIŽNICI V MURSKI SOBOTI V LETIH 1972—1976

Leto	1 Število članov	2 Posamični obiski	3 Izposoja	4		5 Obiski 2 + 4	6	
				Solsko varstvo in otroški vrtec			Praviljične ure	
				Skupine	Obiski		Ure	Obiski
1972	824	8758	23596	—	—	8758	—	—
1973	1358	11213	29523	—	—	11213	4	141
1974	1134	12825	36336	201	3569	16394	34	933
1975	1234	14327	32848	126	2268	16595	55	1328
1976	1175	13180	28168	145	2962	16106	52	1386

Leto	7			8		9		10		11	12
	Razstave			Literarni krožek		Literarni razgovori		Informativni obiski		Obiski 6-10	Vsi obiski 5 + 11
	Štev.	Skup.	Obiski	Ure	Obiski	Štev.	Obiski	Štev.	Obiski		
1972	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	8758
1973	—	—	—	—	—	4	190	—	—	331	11544
1974	2	26	2677	—	—	2	75	7	177	3862	20256
1975	6	100	4815	10	182	—	—	9	238	6563	23158
1976	7	90	5362	90	858	4	210	—	—	7816	23922